

V Pennsylvaniji so pričeli s terorjem.

Brutalni napadi na stavkajoče rudarje so zdaj na dnevnem redu. Vojaki razbijajo shode in zaganjajo svoje kone v ljudske množice. Streljanje na šotirišče rudarjev. Stavkar in njegova žena sta ranjena. V Ohio so stavkarji obtoženi umora stavkokaza. Rudarji v Indiani so odklonili separatno konferenco z operatorji, katero je sklical governor. Harding bo sklical novo konferenco samo za polje trdega premoga. Department za delo poroča, da je 610,000 rudarjev na štrajku, 185,000 pa na delu.

Baroni premoga se ne upajo odpreti rogov!

Washington, D. C., 24. jul. — Poročila, ki jih je prejela danes administracija o situaciji na polju premoga, so bolj slaba kot dobra. Samo par operatorjev se resno pripravlja na "obnovo obrata" celo v tistih državah, v katerih so governorji mobilizirali milico za protekcijo skebov.

Hoover je danes izjavil na konferenci operatorjev iz šestih držav — v katerih so ponajveč neunijski premogovniki — da bo zvezna vlada uporabila vsa sredstva za hitro razvažanje premoga kolikor ga bodo mogli operatorji spraviti na dan s pomočjo stavkokazov. Današnje vesti se glase, da so ameriški kapitalisti, ki so v stiski za kurivo, naročili premog iz Avstralije.

Ebensburg, Pa. — Čete narodne garde so v nedeljo razbile shod rudarjev v Heilwoodu. Organizatorji in odborniki rudarske unije so prejeli obvestilo od majorja Edgar McKinneya, poveljnika milice, da se shodi stavkarjev prepovedani. Cokeburg, Pa. — Konjenica narodne garde je v nedeljo napadla stavkajoče rudarje v njihovi zselbini. Vojaki na konjih so zajezdili v množico stavkarjev in jih razprskali.

Uniontown, Pa. — Šerifski deputiji so streljali na tukajšnje šotorsko naselbino stavkajočih rudarjev. Neki stavkar in njegova žena sta bila ranjena. Deputiji, ki so streljali brez povoda, so bili aretirani.

Cheyenne, Wyo. — Governor Carey je odredil mobiliziranje narodne garde, katero pošlje v okraj Sheridan.

Charleston, W. Va. — George Barrett, George Lavender in Joseph Patton, odborniki okrožne rudarske organizacije, so bili v soboto obsojeni na šest mesecev zapora na obtožbo, da so kršili sodnijsko prepoved zveznega sodnika McClintica s tem, ker so hoteli organizirati neunijske rudarje pri Loup Creek Coal Co.

Rudarji obtoženi umora.

St. Clairsville, O. — Robert Farmer, podpredsednik podokrožja št. 5 rudarske unije v Ohio in sedem drugih rudarjev je obtožen umora prve vrste v zvezi s ubojem stavkokaza Johna Majorja, ki je bil ubit dne 27. junija. Obtoženci so pri prvem zaslišanju pred sodiščem, ki se je vrnilo 22. t. m., zanikali.

Pomankanje premoga.

Marion, Ill. — Južni Illinois je v slabem položaju radi premogarske stavke. Redni osebni vlaki med Marionom in Salemom so umaknjeni iz prometa. Tovarne za izdelovanje ledu v Marionu, Anni in Moundsu so zaprle vrata. Velika elektrarna v Muddyju, ki zalaga trideset mest in mnogo premogovnikov z gonilno silo, ima premoga še za deset dni.

Rudarji v Indiani odklonili vabilo na konferenco.

Indianapolis, Ind. — Governor McCray v Indiani je povabil operatorje in voditelje rudarjev na konferenco, katero je sklical za torek 25. junija. Na dnevnem redu konference je vprašanje separatne mezdne pogodbe za Indiano.

John Hessler, predsednik distrikta št. 11 rudarske organizacije, je odgovoril governorju, da rudarji se ne snidejo drugače kakor v štiridnevni konferenci na temelju newyorške pogodbe. Governor je pozneje izjavil, da ob-

(Dalje na 3. strani.)

PENNSYLVANSKA ŽEL. DRUŽBA DELA ZGAGO.

ZA SABO IMA SEVEDA PODPORO WALL STREETA.

Zdaj železniška družba kliče na pomoč.

Chicago, Ill. — Železniški delavski odbor se je umaknil s pozorišča, da izravna stavko. Hooper, predsednik železniškega delavskega odbora, je po svojem povratku iz Washingtona rekel, da železniški delavski odbor ne uvaža zdaj nadaljnje akcije v tem oziru. Nekateri sodijo zaradi te izjave, da se poizkusi napraviti separatne pogodbe z železniškimi organizacijami. Ali to so ugi-banja, kajti železničarji zahtevajo kolektivno pogodbo za vse železnice skupaj in dozdaj še niso izjavili, da napravijo z vsako železnico pogodbo posebej.

Ko se je vršila konferenca med senatorji in tremi železniškimi ravnatelji — W. W. Atterburyjem, J. P. Lorejem in T. De Witt Cuylerjem, tremi najbolj nasprotnimi ravnatelji organiziranemu delavstvu, je bilo opaziti, da se skuša železniški delavski odbor poriniti na stran. Atterbury je podpredsednik pennsylvanske železniške družbe, Loree je predsednik Delaware & Hudson železnice, po kateri se prevaža antracit, De Witt je pa predsednik ravnateljskega odbora pennsylvanske železniške družbe.

Pennsylvanska družba s pomočjo svojih ravnateljev, ki so obenem ravnatelji najmočnejših newyorških bank, izvaja velik vpliv in takorekoč ukazuje drugim železniškim družbam, kako naj se ravna v stavki. V letu 1920 je Atterbury pisal Cuylerju, naj ne podpisuje nobene pogodbe. Cuyler je pa obenem predsednik Društva železniških ravnateljev in torej zastopnik železniških družb pred železniškim delavskim odborom.

Pet in dvajset ljudi, zastopajočih dvanajset bank, je posejanih kot ravnatelji v 99 železniških ravnateljstvih železnice prvega razreda. V vsakem ravnateljstvu je povprečno od teh ljudi osem. Na ta način kontrolirajo 82 odstotkov od vseh železniških prog.

Pennsylvanska železniška družba je izposlovala svoječasno sodnijsko prepoved pred sodnikom Pagom. Proti tej sodnijski prepovedi je višja instanca odločila. Sodnijska prepoved je bila izdana proti odloku železniškega delavskega odbora, po katerem bi morala družba sprejeti kot kandidat tiste uslužbence, katere je nominirala železnižarska organizacija. Zdaj je ta sodnijska prepoved razveljavljena po višji instanci. To je bil udarec za pennsylvansko železniško družbo.

Pennsylvanska železniška družba zdaj išče drugo pomoč. Izdala je apel na biznismane v Altooni, v katerem pa prizna, da se mora položaj izboljšati. V tem apelu se povdarja, da je ravnateljstvo družbe dne 28. junija dovolilo več kot tri milijone in pol dolarjev za povečanje delavnice v Altooni. Družba pravi, ako se položaj ne izboljša, tedaj izvede ta izboljšanja kje drugje in ne v Altooni.

Poročila govore in dokazujejo jasno kot beli dan, da je kljub vsemu prizadevanju od strani ravnateljstva zastavkalo v delavnicah družbe do osemdeset odstotkov uslužbencev.

B. M. Jewell, predsednik železniškega departmanta v Ameriški

DELAVSKA FEDERACIJA NAJ ODGOVORI HARDINGU S GENERALNO STAVKO.

Omaha, Nebr. — (Feder. Press.) — Tukajšnja Centralna delavska unija je soglasno sprejela resolucijo z zahtevo, da izvrševalni odbor Ameriške delavske federacije pozove vse unije v generalno stavko v najkrajšem času. Stavka naj bi bila protest proti akciji administracije za zadrževanje stavke rudarjev in železniških delavcev s pomočjo oborožene sile. Enako resolucijo so še posebej sprejeli mesarski delavci v Ohaii, ki obenem pozivajo delavce vse Amerike na sklicanje protestnih shodov proti vladni opresitvi.

MED POLITIČARJI SE JE POJAVILO CINCANJE.

STAVKA ŽELEZNIČARJEV IN RUDARJEV UČINKUJE PO SVOJE.

Kaj prinese bodočnost, je negotovo.

Washington, D. C. (Federated Press). — Drugi dan se je pojavilo naraščajoče cincanje med demokratičnimi in republikanskimi političarji, čakajoč, kaj store rudniški podjetniki, povabljeni od predsednika, da prišne s obratovanjem v rudnikih. Vsek ugovor, ki je prišel — od Morrisona, governorja Severne Karoline, Ritchieja, governorja Marylanda in rudarske organizacije U. M. W. of A. — je povzročil, da je postajalo vedno bolj očitno, da mora biti smernica bolj spravljiva, kajti senatorji in kongresniki bodo kmalu stali pred volilno.

Dastravno je senator Borah v aredu v konferenci s odboriki Ameriške delavske federacije izjavil, da kongres ne more adaj ničesar podvzeti, da se izravna stavki železničarjev in rudarjev, skušajo senatorji, ki podpirajo administracijo, vplivati na predsednika Hardinga, da je treba najti pot, da se konča industrijska vojna, da se reši, kar je ostalo še od političnega šolstva.

Governor Morrison iz Severne Caroline je zavzel stališče, ako se odrede vojaške čete, da to pomeni, da se je zavzelo protištatrakarsko stališče. Governor Ritchie iz Marylanda je rekel, da v državi Marylanda niso zadnjih trideset let rabili vojaških čet za varstvo stavkokazov, zaradi tega bo zelo previden, predno on v kaj takega dovoli. On priporoča, da se take metode opuste.

John Lewis je izjavil za stavkarje, da se ne vrnejo na delo, dokler ne bo sklenjena narodna pogodba in da noben organiziran delavec ne bo ostal na posvetu, na katerem se pojavijo stavkokazi ali oboroženi stražniki.

Lewis je odgovoril tudi na sugestijo governorja Groesbecka v Michiganu, da država prevzame rudnike in jih obratuje. Rekel je, ako se to zgodi, bo stal pred nalogo, da napravi zadovoljiv sporazum z rudarsko organizacijo U. M. W. of A. Dodal je, da se rudarji ne vrnejo na delo, dokler ni sprejeta poštna mezdna lestvica tudi v bolj zunanjih premogovniških distriktih, med katere spada tudi Michigan.

Governorji iz zapadnih držav so brzojavili predsedniku, da stavka železničarjev ovira dovoz premoga, katerega kopljejo neunijski rudarji. To potrdilo tudi v glavnem stanu stavkajočih železničarjev. Stavka železničarjev ne učinkuje le v državah Colorado, Utah in Montana na prevažanje premoga, ampak njen učinek se občuti tudi v državah Virginija in Zpadni Virginija. Ako bi se rudarji tudi vrnili na delo, bi dobili le toliko voz, da bi delali po nekaj dni v tednu. Naloženi vozovi bi pa hitro zabasali glavne proge.

Gompers, predsednik Ameriške delavske federacije, je pokazal na izid primarnih volitev v Nebraska in rekel, da je izid volitev obsodba nazadnjaške americe, ki se prikazuje v Hardingovi administraciji. Apeliral je na volivce v Zpadni Virginiji, da je senator Sutherland priporočil McClintica zveznim sodnikom, ki je izdal o-

NEMŠKE FINANCE POD KONTROLO ENTENTE.

Nemška vlada je sprejela drastične zahteve zavezniškega garancijskega odbora.

ZAVEZNIKI BODO KONTROLIRALI DOHODKE IN IZDATKE.

Pariz, 24. jul. — Včeraj je bilo uradno naznanjeno, da je nemška vlada sprejela načrt ententnega garancijskega odbora za kontrolo nemških financ in raznih reform, ki jih mora izvršiti Nemčija. Po tem načrtu bo finančno ministrstvo z vsemi njegovimi oddelki pod absolutno kontrolo zavezniških zastopnikov, ki se nastanijo v Berlinu. Zastopniki bodo osebno nadzorovali vse biroje dohodkov in izdatkov, gibanje nemškega kapitala v inozemstvu in publicistični urad finančne in gospodarske statistike.

Nemčija mora predložiti zavezniškim zastopnikom mesečna poročila o pobiranju davkov, vtežitih dohodninskih davkih; dalje mora nemška vlada dajati dnevna poročila o vsoti stalnega dolga in tedenska poročila o stanju državnih financ.

Zavezniški predstavniki bodo tudi prejemali mesečna poročila o dohodkih davkov, carine, pošte, telegrafa in železnice. Finančni minister mora tudi poročati vsake tri mesece o dohodkih in izdatkih tekočega proračuna, ob koncu vsakega leta pa mora predložiti rekapitulacijo vseh prejemkov in troškov državnega proračuna.

Francosi so menda zadovoljni s tem načrtom in mogoče bodo pristali na kratek moratorij za nekaj tednov ali kvečjemu za tri mesece. Ako Nemčija v tem času ne bo mogla smagovati plačil, tedaj jo Francija razglasi bankrotno.

London, 24. jul. — V angleških uradnih krogih ne vidijo v načrtu kontrole nemških financ nobenega dobrega rezultata. Bati se je, da so zavezniški s tem drastičnim korakom prekorajili mejo suverenosti nemške republike, kar bo dalo reakcionarnim silam v Nemčiji še več povoda za rovanje proti sedanjim vladam v Berlinu. Velika Britanija je za triletni moratorij in za znižanje celokupne vsote nemške vojne odškodnine. Dokler se to ne zgodi, ne bo Nemčija dobila nobenega posojila in vrednost marke pojde navzdol.

VAŽNO VPRAŠANJE PREDLOŽENO ŽELEZNIŠKIM POŠTNIM USLUŽBENCEM.

Washington, D. C. — Veliko poštinih uslužbencev opravlja delo na železnicah. Ti uslužbenec so organizirani v Railway Mail Association.

Ti uslužbenec bodo zdaj glasovali o vprašanju, ako izstopijo iz Ameriške delavske federacije. Zastopniki tega predloga pravijo, da nimajo praktične koristi od Ameriške delavske federacije in njih materialni interesi govore, da se združijo z bratovščinami železniških prometnih uslužbencev.

PROHIBICIONISTI AGENT USTRELL MIROVNEGA SODNIKA.

Beaumont, Tex. — Prohibicijonistični agent M. T. Gonzallous je ustrelil mirovnega sodnika H. E. Showersa, ki je bil še skozi več let hrom. Bojevitega prohibicijonistkega agenta je policija aretirala in ga dala pod ključ, da se mu zopet ne sproži samokres.

DEBS BO GOVORIL V WHITE CITYJU.

Chicago, Ill. — Čikaški listi javljajo, da bo Eugene V. Debs, ki je že precej okrevljal v zdravilišču, govoril na socialistični prireditvi, katere se vrši prihodnjo nedeljo v zabavišču White City na južni strani mesta.

stre sodnijske prepovedi proti stavkajočim rudarjem.

Koncil je, da se Amerika ne nahaja v nazadnjaškem razpoloženju in se tudi ne da nagnati v tako razpoloženje

VSI LEGIONARJI NIMO PROTI ORGANIZIRANEMU DELAVSTVU.

Mason City, Iowa. — (Feder. Press.) — Slučaj, ki se je dogdil v Eagle Grovu, nedaleč od tukaj, dokazuje, da vsi legionarji v Ameriki niso navezani na protinunijaki program. V omenjenem mestecu je železniška delavnica in med stavkarji je mnogo članov Ameriške legije. Ko so zadnji izvedeli, da je eden legionar prišel skehati, so ga takoj izključili iz legije. To je dokaz, da saj v imenovanem mestu legionarji ne smejo stavkokaziti.

RUSI ODPRI SE-STANKE V BERLINU.

Cela vrsta konferenc v glavnem mestu Nemčije za oddajo ruskih konosaj.

AMERIČANI SO TUDI TAM.

Berlin, 24. jul. — Berlin postane sedež nove konference, pravzaprav cele vrste konferenc, ki jih še ta teden odpre predstavniki Sovjetske Rusije. Ruski delegat, ki pridejo iz Haaga, ostanejo v Berlinu in semkaj je prišlo veliko število zastopnikov privatnih tvrdk, ki bodo nadaljevali pogajanja z Rusi, katere so pričeli v Haagu.

Sestanke bodo vodili Litvinov, Krasin, Krestenski, Čičerin (ki se je vrnil s počitnice v Avstriji) in Martens, bivši sovjetski poslanik v Združenih državah. Martens, ki je zdaj na poti iz Moskve v Berlin, bo konferiral s mnogimi Američani, med katerimi je tudi snani odvetnik Frank Walsh. Vse te konference in sestanki bodo trgovinskega in ekonomskega snajaja.

Nova taktika sovjetov valed izjavljeno haško konferenco je, skleniti pogodbe s velikimi korporacijami, oddati kolikor največ mogoče industrijskih konosaj po ugodnih pogojih in najeti privatna posojila. Med številnimi agenti privatnih kapitalistov iz raznih držav, ki čakajo na konference s Rusi, so tudi zastopniki angleških, italijanskih in rumunskih tvrdk.

Iz Rige je prišla vest, da je ameriški veleposlanik kralj Armour v Chicago prodal kooperativ v Moskvi 3000 zabojev mila. To je prva Armourjeva transakcija z Rusijo izra revolucije.

\$800,000 ZA IZBOLJŠANJE DRUŽBE.

New York, N. Y. — Charles Garland v North Carverju, Mass., ki je po svojem očetu podedoval milijon dolarjev, je dal \$800,000 za "izboljšanje človeške družbe". Denar bo naložen v posebnem skladu, ki se bo imenoval American Fund for Public Service in iz tega sklada bodo prejemale podporo organizacije, ki se bojujejo za izboljšanje družbe.

Garland je zaslovel pred nekaj časom, ko je izjavil, da ne sprejme dedščine po očetu, ker ne mara nezasluzenega bogastva. Zdaj se je premislil in vzel denar pod pogojem, da "podedovano bogastvo dela za izboljšanje družbe".

KEMIKALIJE SO UNIČILE ŽIVLJENJE V REKI.

Urbana, Ill. — Vse življenje v reki Salt Fork, vzhodno od Sidneyja do Homer Parka, je uničeno. Dognali so, da so življenje uničile kemikalije, ki so prišle v reko s pritokom iz Champaigna, Ill., in Urbane, Ill.

Župan izjavlja, da se je zdaj doglalo, kdo je kemikalije spustil v reko, toda izjavil ni, kakšna akcija se podvzame proti krivcem.

Smrad, ki prihaja iz reke, je tako velik, da ljudje izjavljajo, da morajo zapustiti svoje domove.

OREGON NAMERAVA ENIŽATI HONORAR POSLANCEM.

Mehiko, Meh. — Poluradno poročajo, da namerava Oregon enižati poslaniški honorar za petdeset odstotkov. Znižanje baje stopi v veljavo s 1. septembrom. (Letni honorar poslancev znaša dvajset tisoč pezov \$6,000).

RUSKA INDUSTRIJA SE NE BO VEČ SKRČILA.

INDUSTRIJSKI PRODUKTI, IZDELANI V TUJINI, SO VELIKO DRAŽJI KOT DOMAČI.

Nacionalizirana podjetja so razdeljena v štiri skupine.

Washington, D. C. (Federated Press). — Po poročilih, ki so dospela sem, se je ruska industrija tako znižala, da se ne more dovoliti nadaljnje znižanje. Poročilo je sestavil in predložil skupnemu predstavi Državne gospodarske načrtna komisije in Najvišjega gospodarskega sveta na skupni seji predsednik M. Jakuba. V Ameriko je poslal poročilo Mednarodni delavski urad v Ženevi. Predložil je natančen seznam, koliko je bilo proizvedenega po programu za leto 1921-22. Svaril je svoje tovaršne, da naj bodo previdni pri nakupu stvari v tujemstvu, ki se lahko izdelajo v Rusiji. Lokomotive na pr. stanajo v zlatih rubljah 80 odstotkov več v tujemstvu kot doma. Kako se je znižala produkcija v Rusiji, govore dejstva: Papir 25 odstotkov, unije dvajset odstotkov, kovinski izdelki od 6—8 odstotkov, kemikalije od 3—5 odstotkov, slato in platina 20—25 odstotkov in vol 33 odstotkov. Producerska tekatilnih izdelkov je padla 20—25 odstotkov, produkcija stekla in porcelana za 80 odstotkov, trgovina s knjigami se je pa znižala za 35 odstotkov. Po novem načrtu se vrnejo vsa podjetja privatnim lastnikom, v katerih ni zaposlenih več ko dvajset delavcev. Druga podjetja ostanejo nacionalizirana in se dele takole:

1. V najem oddana nacionalizirana podjetja.
2. Nacionalizirana podjetja, katere vodi in nalaga država.
3. Nacionalizirana podjetja in posetva, katere vodijo mešane delniške družbe.

COLNINARJI NA DELU.

Podražiti hočejo volno za dve sto milijonov dolarjev.

Washington, D. C. — Zdi se, da bo sedanja republikanska večina v kongresu še dolgo let ostala v spominu ameriškem ljudstvu. Colninarji so na delu, da podraže vse, kar ameriško ljudstvo potrebuje za svoje življenje, dastravno je stara garda pri primarnih volitvah prejela take batine, da jih bo tudi pomnila za zmriom.

Na volno nameravajo naložiti tri in trideset odstotkov colnine. Senator Walsh iz Massachusettsa je ožigosal tako visoko uvoznino, ki ne bo koristila drugemu kot trgovcem in tovarnarjem. Po njegovem mnenju bo tako visoka colnina naložila ameriškem ljudstvu butaro dve sto milijonov dolarjev. Plačali jih bodo tiati, ki bodo kupovali volneno obleko, perilo in druge potrebšine iz volne. Če pojde tako naprej, se bo delavstvo kmalu oblačilo le še v blago iz bombaža.

Senator McCumber, ki je imenitno pogorel pri primarnih volitvah v Severni Dakoti, je zagovarjal visoko colnino na volno in pojanjeval, da je potrebna.

Zdi se, da se burbonci iz svojih porazov dozdaj še niso nič naučili in znamenja govore, da se tudi v bodočnosti nič ne nauče.

POTNIŠKI PARNIK V OGNJU.

New York, N. Y. — Ogenj je izbruhnil ponoči na potniškem parniku "Parina", ki je priplul iz Thomasa, Virginsko otočje. Parnik je zasidran v karanteni.

KUKLUKSOVCI V POLITIKI.

Dallas, Tex. — V okraju Dallasu so zmagali pri primarnih volitvah tisti kandidati, ki so sprejeli program kukluskovcev.

VREME.

Chicago in okolica: V sredo deloma oblačno. Severovzhodni vetrovi. Temperatura v zadnjih 24 urah: najvišja 72, najnižja 67. Solnes izide ob 5:36, zaide ob 8:16.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Datum v objavi n. pr. (Junija 30-23) poleg vsakega imena na naslovu pomeni da vam je s tem davcom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

KAKO ZNAJO PROFITARJI NAPELJAVATI VODO NA SVOJ MLIN.

"Najbolj agresiven med nesramnimi profitarjskimi možtvi". S takimi besedami je senator Moses iz New Hampshire označil privatne bizniške interese, ki se trudijo ustvariti monopol za umetna barvila v Združenih državah.

Ti bizniški interesi so morali imeti skoraj gotovo svoje parlamentarne zakulisnike v glavnem mestu, ker bi gotovo senator Moses ne naslikal teh privatnih bizniških interesov v takih barvah, ako bi njih zakulisniki ne nadlegovali senatorjev čez mero, naj vstopijo za visoko colnino na barvila, ki se importirajo iz tujemstva v Združene države.

Pri tem monopolu sta zainteresirani samo dve tvrdki, ki sta v vojnem času napravili ogromne dobičke. Prva je Du Pontova kompanija, ki je v vojnem času izdelovala razstrelivo. To je bil produkt, ki so ga najbolj zahtevali v vojnem času in so ga bili odjemalci pri volji plačati po visoki ceni. To dejstvo pove, da so morali biti profiti ogromni, kajti v Evropo je odhajala ladija za ladijo, na kateri je bilo naloženo razstrelivo. Zdaj je mir in povpraševanje po razstrelivu je ponehalo in tako je pričela kompanija še v vojnem času skrbeti, da dobi v mirnem času monopol, ki ji bo nosil tako visoke dobičke, kot razstrelivo v vojnem času.

Barvila so v mirnem času produkt, ki gre na debelo. Potrebuje se pri barvanju volne in bombaževine, svile, usnja itd. Ako se posreči monopolizirati barvila, tedaj prinašajo tako velik dobiček kot razstrelivo v vojnem času. Ravno tako je pa zainteresirana pri tem monopolu tvrdka Morgan & Co., ki je tudi kot finančni zavod imela ogromne dobičke v vojnem času in upa, da jih bo imela tudi v mirnem času, ako financira barvilni monopol.

Monopolisti niso nikdar zadovoljni s profiti. Tako je tudi z barvilnim trustom. Prejel je od varuha tujemške lastnine patente za barvila za skledo leče, kajti zanje je plačal komaj četrtilijona dolarjev, dasiravno govore, da so vredni milijone dolarjev.

Senator Moses pravi, da so ti privatni interesi vzpizirili izredno močno propagando v svojem interesu od časa, ko so se odločili, da monopolizirajo industrijo za barvila. Po senatorjevi izjavi so potegnili v službo tudi vladne departmente, ki so rekli, da Združene države niso varne, dokler se ne izvedejo priprave za vojevanje s kemikalijami. Konec propagande je pa, da je vsako tako pripravljanje izključeno, dokler ne dobi monopol potrebne zaščite.

Samoposebi se razume, da se je trust oblekel pri svoji propagandi v patrijotično haljo in nahruli vsakega, ki se ne strinja z njegovimi metodami, da agitira za Nemčijo.

Senator Moses je zadel žebel na glavo, ko je rekel, da je ta trust najbolj nesramen med drugimi profitarji. Karakteristika je dobra in primerna.

IZKUŠNJE NE IZDAJO NIČ.

Geslo, ki ga je izdala Ameriška delavska federacija pri volitvah v letu 1920 in po katerem naj delavci ob času volitev nagradijo delavske "prijetelje", naobratno naj pa kaznujejo delavske sovražnike, se je izkazalo, da ni kaj vredno. Volitve v letu 1920 so bile fiasko za delavstvo. V teh par letih je strokovno organizirano delavstvo prejelo več udarcev, kot prej v deset ali več letih.

Marsikdo se iz fiaska kaj nauči. Zdi se pa, da se glavni voditelji Ameriške delavske federacije niso prav nič naučili iz tega fiaska, čeprav ni dolgo, ko je delavstvo prejelo najhujši udarec, ko je najvišje zvezno sodišče razsodilo, da se lahko delavske strokovne organizacije tožijo za odškodnino, ako motijo meddržavno trgovino. Sedanja konvencija Ameriške delavske federacije je na priporočilo glavnih vodij zopet odobrila staro geslo, ki ne bo storilo drugega kot da bo begalo delavce v jeseni pri volitvah in tako omogočilo zmago delavskim nasprotnikom.

Delavstvo na Angleškem je bilo ravno skozi take preizkušnje kot ameriško. Ali voditelji angleškega delavstva so spregledali in ustanovili so močno delavsko politično organizacijo, poznano pod imenom delavska stranka, ki je postala mogočen faktor v angleškem političnem življenju.

Ako taki ljudje, ki so na čelu ameriškega delavskega strokovnega gibanja, ponavljajo napake, o katerih je bilo že večkrat dokazano, da so velike napake, kako naj prikažejo več zavedne akcije od ameriškega delavstva na političnem polju?

SLIKE IZ NASELBIN.

Grand Rapids, Mich. — O premogarskem štrajku je v vseh slovenskih časopisih vse polno dopisov. Celo od takih so dopisi, ki so menda nalašč šli v kraj, kjer je samo premogarska industrija, da lahko poročajo, "kako dolgo smo že na stavki premogarji", dasiravno po poklicu niso to in sploh niso bili zaposleni v rudnikih prej kot se je stavka pričela. Vseled tega, mislim, da imam tudi jaz pravico oglašati se in malo opisati našo stavko, stavko železničarjev, akoravno so nekateri dopisniki izrekli o nas, da smo preveč lojalni ter imamo preveč nazadnjaške voditelje, da bi vzpizirili stavko. Naj bo z lojalnostjo in voditelji kakor hoče, glavno je, da je stavka uslužbenec v železniških delavnicah 90 odstotno efektivna. Da stavka ni stoodstona, je vzrok, da je nekaj družb, katere so imele "kompanijsko unijo" za svoje delavce.

Tako je tudi tu v Grand Rapidsu, G.R.&I. Railroad, ki je pod kontrolo Pennsylvanske železniške družbe. Družba je imela svoje unije, katere član je moral biti vsak, dasiravno je bilo proti njegovi volji. Seveda je imela tudi naša sli delavska unija tam svoje članstvo, ne sicer vseh, ali bilo jih je 70 odstotkov, ki so se vsi odzvali stavki. Tako je torej tudi v teh delavnicah stavka skoro stoodstona in učinkovita.

Bil sem zaposlen pri Pere Marquette, ki je oddajala delo v našem privatni kompaniji Z. G. Railway Service Co. of Chicago. Ta kompanija je seveda predvsem znižala plačo od 72c na 52c. Železniški delavski odbor je vedel o koraku te družbe že prej, a informirani je bil od strokovnih organizacij takoj drugi dan. S. B. Hooper ni razglasil kompanije izven zakona do 12. ure in tako je bilo prepozno, akoravno je bil večkrat na to opozorjen.

Že par mesecev pred stavko so se tu vršile seje vseh unij skupno. Nekajih navdušenih govorov ni bilo, ampak naši voditelji so povedali suha dejstva, med drugim tudi to, da članstvo ne bo dobilo nikake podpore od unij, ker ni dovolj denarja v blagajni. Na vsakega, da bi menda prišlo po \$15 in blagajna bi bila prazna. Povedali so odkrito: "Ako ste pripravljeni za stavko, in sicer dolgotrajno stavko, glasujte zanjo, ako ne, pa glasujte, da hočete ostati pod razmerami v kakršnih ste delali sedaj." Volitev je izpadla 100% za stavko in je stavka tudi stoodstotno učinkovita, kar se tiče Marquette delavnic. Dobili so seveda nekaj stavkovkazov iz Chicago, ki je menda nekaka Meka za kompanije ob času stavk, toda ti najeteži ne bodo popravljali lokomotiv in kar. Teh ljudi pa ne vozijo na postajo, kajti kadar jih pripeljejo, se piketiranje razkiri po par postaj proti Chicago, kjer piketi vstopijo na vlak in vprašujejo po najetežih.

Na nekem vlaku jih je bilo 40 in vsi so se peljali naprej, kot stakovkazi niso hoteli delati. Pripeljali so vseh 40 v unijisko dvorano, kjer so jim plačali vožnjo za nazaj in dali vsakemu \$2. Vpsočili so lončarja, po narodnosti Mehičana, ki je imel unijisko karto od unije lončarjev; pek je dobil delo za kovača, voznik pa za strojnika. Vseh 40 bi bili lahko pustili, da bi šli delat, pa bi nebena lokomotiva ne bila popravljena.

Po poročilih "Public Pressa" je bil že tu v Michiganu izgrede, in sicer v Sanginawu, godilo se pa ni drugega, kot da je nekaj stavkarjev šlo v poslopje za lokomotive, kjer so pobili obedne lončke najetežem. To je najeteže tako ostrašilo, da se niso več upali na delo in se niso še vrnili. V par milj oddaljenem mestu Weaverly je delalo 7 delavcev pri železniških vozovih. Podalo se je tja 75 stavkarjev iz Grand Rapidsa in povedali so jim, da se je stavka pričela 1. julijem, čas je torej, da se je udeležite. Šli so in se niso več vrnili na delo.

Javni shodi se vrše vsak drugi dan, da so zmerom premali prostori, ker shodov se tudi udeležujejo žene stavkarjev. Na shodih ne govorijo govorniki kakih praznih fraz temveč o radikalnih in resnih problemih. Nek govornik je izjavil, da je potrebna revolucija, ne krvava revolucija, temveč revolucija potem glasovnic, da bo po metla z vsemi nazadnjaškimi voditelji v Washingtonu in nadomestila na odgovorna mesta ljudi, ki bodo delovali v obli blagor. Nek drugi govornik je povedal, zakaj je stavka in je povedal, da stavka ne bo prej konca, dokler ne bodo

železnice kakor vse industrije nacionalizirane ter bo delavstvo uživalo sad svojega dela.

Na stavki je tukaj 1800 železničarjev, ki se kar poizkušajo med tolikim prebivalstvom; mesto namreč šteje 150.000 duš. Družbe si prizadevajo, da bi izzvale nemire in najetih imajo 275 deputirjev. Da bi izzvale nemir se poslužujejo te taktike: Nabavijo si kake zlikovce, kriminalce, najbrže odkod iz Chicago, kjer jih je največ, okrajni šerif jih potrdi kot deputije in da vsakemu po par revolverjev. Okraj jih zato plača, ki je sedaj povišal plačo za pomožne deputije od \$3 na \$6 na dan na priporočilo šerifa. Plačani so seveda še posebej od kompanije. Še naši organizaciji bo treba dobiti nekaj ljudi in prositi šerifa, da jih potrdi kot deputije, tako da bomo še mi protežirani, ko gremo opravljati svojo dolžnost piketiranja. Človek brez vsakega varstva je res v strahu, ko vidi te napol divjake oboževane, zraven jim pa še štrli samokres iz vsakega žepa.

Mislim, da je precej Slovencev prizadetih v železniški stavki, vsceno še nisem videl več kakor eden dopis, in sicer iz Clevelanda. Upam, da se bo še kdo oglašil od drugod, kjer je kaj več Slovencev. — Justin Salta.

Collinwood, O. — Tri tedne stavke smo prestali. Gre nam polvoljno; veliko nas je na stavki. Je res še nekaj delavcev, da se ne morejo ločiti od tovarne, ostanejo doma za en dan, drugi dan pa zopet grede delat. Taki so ti odpadniki od delavstva. Pred tovarno so vedno nastavljeni unijaki "piketi", pred katerimi se skrbno skrivajo najeteži in čim prej izginejo v poulične železnice pred razburjenimi stavkarji.

Na dvorišču tovarne imajo postavljene šotore, da se zdi, kot bi tja nastavili menažerijo cirkusa. Po teh šotorih stanujejo najeteži, ki so jih odnekod pripeljali. Črne kuharice jim prirejajo dobro južino in večerjo. Dober tek njim. Mi, stavkarji, se teh najetežev ne bojimo, ker so samo za nekako slepilo in reklamo kompaniji. Ne razumejo se na nikako mehanično delo, k večjemu, če bi še bolj pokvarili stroje, popravili jih ti ljudje ne bodo. Obeta se torej dovolj dela za poštene delavce po pretečenih stavki, samo potrpeti in vztrajati moramo v boju. Sedaj imamo najlepši čas za to, da se borimo za boljše bodočnost nas in naših otrok.

Čudno se mi zdi, da hodijo v cerkev ravno oni, ki najbolj gledajo z opravljanjem dela sedaj. Ne pomislijo, kako krivico delajo svojemu bližnjemu z opravljanjem takega dela. Ravno v njih, ki hodijo v cerkev, je največ nezavednosti in ravno oni ne držijo z razredno zavednim delavstvom. Gospod reverent Škur je vendar govoril v cerkvi zadnjo nedeljo: Stavkarji, držite skupaj in zmaga bo na vaši strani, pa ti ga ne poslušajte, ker njihov bog je samo bog sebičnosti — dolarja. — Stavkar.

Pismo iz Rusije.

Petrograd, 20. junija. — Površno hočem opisati naše potovanje iz New Yorka do Petrograda. Vožnja na parniku do Libave je bila jako prijetna, morje pokojno, samo en dan je bilo malo bolj valovito. 15 dni smo se vozili s parnikom do Libave in 25. maja dospeli v Petrograd, kjer smo še sedaj. Imeli smo seveda zadržke na potovanju. Dan in noč smo se mudili v Libavi in Rigi ravno tako. Od Libave sem smo še videli sledove vojne. Riga je lepo mesto, kjer smo spali v nekem hotelu, kjer je bilo prej nastanjeno carsko poslanstvo. Prenočili smo v hotelu smo videti ravno in siromsko prevladuje. Videl sem tam več beračev kakor pa tu v Rusiji.

Od Libave pa do ruske meje so nas vsepovsod strogo preiskali. Letaka vlada je dala stražo z nami, ki smo je potem morali mi plačati. Pa ni treba misliti, da je ta straža čuvala nas, stražila je državo. Tak strah imajo pred bolševiki. Dne 22. maja smo križali rusko mejo. Veselje je vladalo med nami, ko smo zagledali rdečo zastavo na lokomotivi; prvič v svojem življenju sem jo videl. Od vseh na vlaku smo bili pozdravljeni, pogovorili smo se z njimi po glavnih stvari, potem pa so nam zapeli internacionalo.

Tedaj smo se vozili še kakih 10 milj do mesta Ostrove in tam so nam ukazali izstopiti, ne da bi mi slutili, kaj nam hočejo. Na naše začudenje so imeli vse urejeno za sprejem in pozdrav nas. Do drugega dne smo morali ostati njihovi gostje. Imeli so govornike v angleškem in ruskem jeziku.

Mesto Petrograd je lepo izdelano, lepo urejeno s kanali, koder se teče reka Njeva. Ima znamenite muzeje, posebno mnogo cerkva in spomenikov, kar pa je večinoma vse porušeno izza revolucije. Sovjetske vlasti so nam dale priliko, da vse to vidimo; vsak večer so nam dale poduk v čitanju in pisanju ruskega jezika, dokler se nahajamo tu. Razkazali so nam umetniški muzej, kjer so razstavljeni dela raznih umetnikov, carske cerkev, v kateri je 32 grobov s člani carske rodbine, trdnjavo Petropavlovsk, kjer se vidi, kako se je godilo z jetniki, ki so bili tja obsojeni. Pod trdnjavo je voda, da je bivanje v trdnjavi vlažno in nezdravo, da noben jetnik ni mogel prestat nad tri leta v ječi, vsak je prej umrl. Videli smo prostor, kjer so jetnike eksekutirali. Po izvršeni eksekuciji so truplo usmrčenega semleli, za kar so imeli poseben stroj. Dali so vse skupaj v vrečo in skozi za to pripravljeno luknjo vrgli v reko Njevo. Razkazali so nam muzej Aleksandra III. in njegove žene Katarine. Dragočnosti so v njem nakopičene, kar vse je šlo na račun bednega ljudstva. V muzeju sem videl celo črnogorsko zastavo, vso preluknjano, pa ne vem, iz katerega veka, 17. ali 18-tega.

V domu grofa Svalov so znamenite stvari iz starega veka, ba je zelo izpred Kristusovega rojstva. Sploh so reči, da jih po zanimivosti ne morem opisati. Carško selo je najlepše kar smo jih do kdaj videli. Gotovo, car ni stanoval v kaki bajti. Vse to, ki je bilo prej last par zjedalcev, je sedaj last ljudstva. Priznati moram, da so tu svobodni ljudje. Dobroščrni so in prijazni, ne vidim, da bi bili tu pomanjkanje. Res ni vsega na razpolago kot je v Ameriki, am jak še človek pomali nazaraj na dolgo vojno in potem grozno revolucijo, blokado, sušo, se mora čuditi, da ni slabše. Ne vem še, kako bo, ko bomo šli dalje na naš določeni kraj, toda pripravljani smo za začetek na najhujše, saj gre se za svobodo delavstva in bednega ljudstva.

Po kratkem času se je sovjetska vlada okrepila in je nepremagljiva, kar se je pokazalo ravno danes, ko so obhajali žalni dan za revolucionarjem, po imenu Vladarskim, ki je bil ravno na teden, pred štirimi leti ubit v revoluciji kot voditelj. Take parade še nisem videl v mojem življenju in tolike demonstracije kot je bila ta. Glavna ulica, po imenu Newski Prospekt, kjer tudi mi stanujemo, je bila v vrvenju. Spravili smo se na vrh strehe in gledali na vrvenje po ulici. Koliko življenje tam doli po ulici, vojaštvo in prebivalstvo, vmes pa rdeče zastave. Petrogradu se v resnici lahko reče rdeči Petrograd. Godba je igrala internacionalo in druge revolucionarne pesmi. Tudi četa žensk je bila v paradi, ki so se bojevale prej na fronti. Na glavah so imele rdeče rute in stopale kot vojaki. Povedati moram, da smo imeli solze v očeh, ko smo opazovali vse to veličastno častni navdušenje.

Dobili so tukaj zopet v cirkulacijo denar iz posebnih razlogov. Vsak je sedaj milijonar, ampak za te milijone se ne more dosti kupiti. Dovolj je še onih sabotažnikov, da ne verujejo v delo ampak v denar. Oni absolutno nočejo delati, a se morajo pokoriti vlastem, ki so v rokah komunistov. Oni imajo polne roke dela.

Trgovine so polne z raznovrstnim blagom, da se za veliko množino denarja vse dobi. Kakor vidim in slišim, je bilo velike množine blaga zakopane, kakorhitro pa je prišel zopet denar na trg, je tudi blaga povsod dovolj. To so spekulante, ki še vedno verujejo v bogastvo. Zdi se mi, da je denar v prometu zato, da pride vse ono zakopano blago na trg, ko bo pa na trgu, bo nekdo položil roke čez.

Tu je zdravo podnebje, vročine ni; dne 3. junija je še padal sneg. Noči skoraj ni nobene, le po dve uri se zmraziti, potem pa je zopet dan.

Vesel sem, da sem v Rusiji, dasiravno ne gre tako gladko kot bi si človek želel. To pa največ radi tega, ker primanjkuje stvari, ki bi jih najbolj potrebovali in zato, ker je ves svet proti Rusiji. Mnogo je vredno to, da je človek v svobodni deželi in lahko pove svoje mnenje.

V Petrogradu se še vedno nahajamo, ker mi smo se organizirali kot prostovoljci, da nas sovjetska vlada porabi tam, kjer je potrebno. Pripravljani smo lotiti se vsakega dela. Ko smo prišli v Petrograd, ni nihče vedel, da pridemo. Vsi so mislili, da pridemo direktno s parnikom in mi nismo vedeli, ko smo prišli sem, kje je naš delegat. Brzjavili smo Martensu v Moskvo o prihodu in vprašali po našem delegatu, on pa nam je brzjavno nazaj pojasnjeval, kako je. Med takim korrespondiranjem smo prišli skupaj z Bill Haywoodom, ki nas je nagovarjal, naj podpisemo z njim neko pogodbo, kar pa smo zavrnili, češ, da mi nismo na ta način organizirani, ter da gremo za našim delegatom v Moskvo, ki sta že vse potrebno za nas uredila.

Sovjetske oblasti so nam izjavile, da imamo dovolj časa ter naj mirno čakamo tu. Sedaj smo poslali še enega delegata v Don Basin, Južna Rusija, da bosta skupno iskala prostor za nas, kjer se bomo naselili. Mislim, da bomo v par dneh šli z njima. Zdi se mi, da nekaj ni v redu z onimi koncesijami, za katere sta nas nagovarjala Haywood in Calvert. Calvert nas je že v New Yorku nagovarjal, naj gremo z njim, ampak reči o tem še sedaj ne morem ničesar.

Pozivljamo torej Slovence v Ameriki, ki ste namenjeni v Rusijo, da niste prenageli in ne poslušajte vsakega, ker potovanje v Rusijo danes ni tako enostavno; sploh pa je za nas še najbolj težavno, ker smo takozvani "pionirji" sovjetske vlade. Gre do nam povsod na roko in nam pomagajo kolikor jim je mogoče.

Kdor bi potoval sem, naj se tudi ne vozi čez Libavo, temveč naravnost iz New Yorka v Petrograd, ako se hoče izogniti velikim neprimlik in strahov, kakorine smo imeli mi. Najboljše je potovati spomladi, meseca maja, ko je petrogradska luka odprta.

To je vse, kar imam poročati za sedaj. — Vincenc Rak.

VESTI IZ PRIMORJA.

Divljanje fašistov v Kobaridu. Dne 20. junija so neznan ljudje poškodovali italijanski spomenik na Krnu, ki je bil postavljen v spomin na zmago italijanskih alpincev pri zavzetju "Te gore" leta 1915. Par dni pozneje so se Italijani maščevali s tem, da so porili in poškodovali Volaričev spomenik v Kobaridu. Istega dne zvečer so je pripeljalo v Kobarid 70 oboroženih fašistov iz Čedadu in pričeli so s terorjem. Najprvo so pobrali vse napise slovenskih trgovin in jih sežgali na trgu, nato so šli v Drežnico, kjer so zažgali župnišče. Iz Drežnice so šli v Staro selo, udarli v župnišče in razbili župniku Jareu vse pohištvo ter odprli v kleti sod, iz katerega je izteklo 50 litrov vina. Potem so napadli prostore bralnega društva "Svoboda", razbili harmonij in uničili knjige. Končno so zažgali prostore in vrgli pred župnišče petardo, ki se je razlela z velikim pokom, toda k sreči ni ranila nikogar. V Starem selu so udarli v cerkev, v kateri se je čitala maša. V cerkvi so preklinjali in razsajali, tako da so verniki bežali na vse strani. Po končanem razdevanju so se fašisti vrnili v avtomobilih v Čedad. —

Glede poškodovanega spomenika na Krnu so bili aretirani trije pastirji iz Drežnice: Andrej Perdič, star 12 let, Josip Koren, star 13 let in Anton Smrekar, star 16 let.

V Selo-Brestovici je težak voz povozil Janeza Pahorja. Bil je na mestu mrtev.

Mestni magistrat v Gorici je bil dne 29. junija okraden za 15.000 lir. Sploh so tatvine v Gorici v zadnjem času na dnevnem redu.

Nov humoristični list z imenom "Čuk na palci" je začel 1. julija izhajati v Gorici.

V Postojni je vlak povozil 22-letno ženo delavca Mejatoviča iz Rakitnika. Umrla je v bolnišnici.

LITNICA UREDNIŠTVA.

Breezy Hill, Kans. — Vašega dopisa ne more uredništvo prebrati v celoti, kot je, samo s podpisom "stavkar", ne glede na to, če je vse v njem pisano resnica. — Pozdravi!

Yukon, Pa. — Če se mislite stalno naseliti v Kanado, morate imeti neka izkazila. Če niste državljani, vas ne bodo pustili tja brez potnega lista. — Pozdravi!

Delavec brez delavskega časopisa je kakor vojak brez puške. Naročite se in širite svoje glasilo "Prosveta".

DELAVSKEGA SVETA.

(Federated Press.)

V PENNSYLVANIJ SO PRICLI S TERORJEM.

(Nadaljevanje s prve strani.)

sedno stanje v državi bo njegov zadnji korak, ako bo treba "kopati premog pod orožjem".

A. F. of L. podpira obe stavki.

Washington, D. C. — Ameriška delavska federacija stoji za rudarji in železniškimi delavci. Brojavka, katero so poslali legislativni predstavniki federacije predsedniku rudarjev Lewisu in predsedniku železniških delavcev Bertu M. Jewellu, se glasi:

"Soglasno smo zaključili na konferenci, da ima vaša stavka naše popolne simpatije in podporo. Iz poročil, ki so nam prišli iz raznih krajev, vidimo, da se simpatije občinstva vedno bolj obračajo na stran delavcev, ki so v boju za pravico."

Harding sklicuje novo konferenco.

New York, N. Y. — V ponedeljek jutraj je dospela vest, da namerna predsednik Harding še ta teden sklicati novo konferenco operatorjev in rudarskih zastopnikov, ki pa bo omejena le na polje antracitnega premoga. Vlada domneva, da bi z dosego miru na polju trdega premoga zelo vplivala na poravnane spora med operatorji in rudarji na polju mehkega premoga.

610,000 rudarjev na bojni črti.

Washington, D. C. — Department za delo javlja, da je 610,000 rudarjev na štrajku, 185,000 pa še na delu. Po tem poročilu ni stavke v Alabami, ne v Virginiji.

Rudarji so deloma na delu v sledečih državah:

Alabama, 30,000; Arkansas, 1000; Colorado, 9000; Kansas, 1000; Kentucky, 35,000; Maryland, 2000; Missouri, 1000; New Mexico, 3500; Oklahoma, 1000; Pennsylvania, 20,000; Tennessee, 8000; Utah, 2000; Virginia, 12,000; Washington, 3000; West Virginia, 50,000; Wyoming, 1000. — Skupaj 185,000.

Glavni odborniki rudarske organizacije se ne strinjajo s tam poročilom delavskega departmeta; dočim se številke glede nekaterih držav ujemajo z dejstvi, so glede drugih previsoke. Med rudarji, katere delavski departmet vlade šteje, da so "na delu", je tudi 10,000 delavcev pri sesalnih in požarnih čuvajev, ki so nameščeni od organizacije v premogovnikih, kateri popolnoma počivajo.

PENNSYLVANSKA ŽEL. DRUŽBA DELA ZOAGO.

(Nadaljevanje s prve strani.)

delavski federaciji, izjavlja, da železničarji ne odnehajo od skupne pogodbe in da je neizpolneno govoriti, da se izvrše pogodbe s posameznimi železniškimi družbami.

Železničarska in rudarska stavka učinkujeta skupaj. Železniške družbe naznanjajo, da so opustile okoli tri sto vlakov, ker primanjkuje premog. Na drugi strani se pa poroča, da tudi tovarnarji znižujejo produkcijo, ker jim železniške družbe ne morejo dostaviti premoga. Vodovodne naprave v Des Moines, Iowa, zapro v deset dnevih, ako ne dobe premoga. Farmarji v Iowi ne morejo dobiti premoga, da omlatijo pšenico. Nekateri železnice so v nekaterih mestih proglasile embargo za tovarno blago.

Is Sheridan, Wyo., poročajo, da so popravila na lokomotivah po stavkokazih izvršena izredno slabo. Napraviti ne morejo pare. Is Milana, Mo., prihaja vest, da živina došpe prepozno na trg. Živinorejci se pritožujejo.

Finančne razmere na burlingtonski železnici so take, da plača lahko davke, druge obratne stroške in dividende železničarjem, kljub temu pa ostane še toliko denarja, da bi železniška družba lahko izplačala vsakemu uslužbencu štiri sto dolarjev na leto.

Ta železniška družba stoka ravno tako kot druge, da ne more plačati menze po stari lestvici.

Agitacija za prohibicijo v Nemčiji.

Darmstadt, Nemčija, 24. jul. — Prvi v zgodovini Nemčije se je v tem mestu pojavila agitacija za "suho Nemčijo". Odbor za uvedbo prohibicije v nemški republikli je prišel s delom. Na čelu odbora je dr. Strecker, bivši minister prosvete na Hesenskem. Odbor bo najprvo poskušal dobiti "slamnatil glasovanjem", koliko ljudi je za prohibicijo v raznih mestih.

Snažna usta.

New York. (Jugoslovanski oddelek F. L. I. S.) Malokdo pomišlja, da stanje ust vpliva na tri bistvene vire življenja, — hrano, vodo in zrak. Brez te trojice ni življenja. Vlada trosi ogromne svote, da zagotovi snaznost hrane in vode. Gospodinjje pazijo na čistoto posode in namizne posode. V vseh podrobnostih polaga se največja važnost, da bodi hrana čista, predno pride v usta; ko pa je šla preko ustne, se ne brigamo več in jo prepuščamo takorekoč njeni usodi, dani usta so tam okuži, tudi če je bila čista poprej.

Kateri je najboljši način, da ohranimo usta čista in preprečimo gnulobo zob? To se štirje praktični nasveti:

1. Najprej naj vam dobri zobozdravnik popravi zobe. Koristno je za zdravje in za šep, da greste šestkrat k dobremu zobozdravniku. Vsaj tri ali štirikrat na leto.

2. Morali bi si dati pregledati zobe potem X-larkov, da se ugotovi stanje izpolnjenih korenov in stanje kosti okolo zobnega korena, ker ravno ti deli morajo motiti zdravje vsega sistema in s tem zmanjšati odpornost sila telesa proti boleznim. Vsi zobje, pri katerih je bil živce umorjen, so sumljivi, dokler se ne dokaže, da so neškodljivi. Ako zob ne boli, to še ne pomenja, da ni bolezen. Prisd lahko nastane tudi brez bolezn. V takem slučaju le Rentgenovi žarki jo morajo odkriti.

3. Naj vam zobozdravnik da natančna navodila o primernem snazanju ust. Treba uporabljati vsaj tri minute svezor in vsako jutro za otiranje zob in dleena (mesa okolo zob), da se jih primerno očisti. Zamujeni čas se stotero izplača s dobrim zdravjem. Zapomnite si, da čisti zob ne raspade in čista usta ne okužijo hrane.

4. Ne zavijajte preveč sladkorja, kajti sladkor uničuje zobe. Nerva ni ustvarila naših zob, da bi rabili sladkor v koncentrirani obliki, marveč da bi ga zavijali v njegovem naravnem stanju, namreč v sadju in zelenjavi. Pokojni Profesor Osler, odlični zdravnik, je pravil: "Zdravstveno zapoved, ki jo treba pred vsem in vselej propovedovati, je evangelij o čistosti ust, čistosti zob, in čistosti grla. Te tri stvari so najvažnejše za občinstvo imed vse higijene."

Industrija in delavska zakonodaja na Japonskem.

Profesor Iwao F. Ayisava je objavil v glasilu Mednarodne strokovne zveze zanimiv članek, kateri bo gotovo zanimal tudi naše delavstvo. Iz njena posnemamo:

Japonska s svojo vedno močnejšo konkurenco v paroplovni in s velikim izvozom svojih izdelkov se uveljavlja na vseh svetovnih trgih.

V delavski zakonodaji je pa kljub temu šudovito zaostala. Pred 50. leti je bila Japonska izrazito poljedelska država, katara ni poznala razredne borbe, ki je tedaj v zapadnih državah še vedno divjala. Industrijski podjetij ni bilo veliko, delodajalci so delali in jedli skupno s delavci, katerih je bilo le malo.

Revolucija izvedena l. 1867 je poleg političnega preobrata istočasno uvedla moderno, kapitalistično gospodarsko dobo. Industrija se je silno naglo razvijala in v začetku svetovne vojne razpolagala s 10.340 tvornicami, katerih število je znašalo koncem vojne tj. l. 1918 še 15.640. Delavcev je bilo l. 1908 — 649.700 med njimi 401.000 delavk. Po vojni so pa našli 646.000 delavcev in 763.081 delavk. V zadnjih letih je bilo ustanovljenih več delavskih organizacij, toda, ker je delavsko združevanje še mlado si še od države ni imile zakonitega priznanja. Obstoječi red je veljaven za obrate, kateri zaposlujejo nad 15 delavcev, kakor tudi za nevarne in nezdružive industrije. Objavili so ga še l. 1911. a uvedli pa šele l. 1916. Nov zakon določa, da otroci pod 12 letom ne smejo izvrševati obrtnega dela. Za naše uho je to jako šudno določilo, da smejo nad 10 let stari otroci delati "le" lahka dela. Makimalni dnevni delavnik so določili mladinskim delavcem pod 15 letom s 12 urami s pristavkom, da se sme v gotovih obratih delati celih 14 ur. (Te določilo je veljavno do l. 1931.)

Počitanje ni določil zakon nobenih. Nad 6 ur dela sledi polurni odmor in eno uro, če se dela 10 ur na dan. V teh razmerah se ne smemo čuditi, če snaka v predilnicah za svilo normalni delavnik 14 ur, v tkalnici za svilo pa 12 ur. Na mednarodni delavski konferenci v Washingtonu se je Japonska najbolj upirala izboljšanju delavskih razmer ter zahtevala za sebe izjemo, kar je končno s kapitalističnimi pomočjo glasov vladnih delegatov tudi dosegla.

Med vojsko je število delavstva vedno in hitro naraščalo, tudi služni niso bili ravno slabi. Ker so se tvorničarji udajali razkošju in je draginja naraščala je postajalo delavstvo nemirno. Vstaje delavcev v Rusiji, Nemčiji in Srednji Evropi so tudi japonsko delavstvo razgibale, valed česar je prirejalo velike delavske demonstracije.

V 321 organizacijah je bilo začetkom vojke združenih 105.000 delavcev, 1920 so pa našli 671 delavskih organizacij s 246.000 člani. Kovinarji so najbolj oklepajo svojih organizacij, tudi rudarji, transportni delavci in delavstvo kemične industrije tvorijo močno združeno delavsko silo. Delavstvo še ne tvori večine prebivalstva, marveč kmetije, kateri štejejo 57% vsega prebivalstva. V Japonski je še domače delo zelo razširjeno. Delavk ni veliko organiziranih in jih večinoma ni mogoče organizirati, ker je Japonska zelo konservativna in popolna sužnja moča, kar pa bo seveda napredek tudi odpravil. Dočim se delavstvo dokaj zaveda in se organizira, ter umeva veliko načelo skupnih pogajanj. Ni dvoma, da bo v socialni zavestnosti napredovalo in se ne zadovoljevalo le z načrti in razgovori o skrajšanju delavnega časa, o svikanju plač, marveč bo zahtevalo socialno postojanko in povišanje kontrole nad produkcijo. Za socialistično zavestnejim delavstvom sveta tudi japonsko delavstvo ne bo zaostajalo. Istotako bo luč socialne svetlobe razsvetlila tudi temne kote, v katerih tiči in trpi kulturno zaslužena japonska delavska. To nalogo bo izvedlo japonsko organizirano delavstvo.

Delavska zavest.

Nihče ne more biti izveličan proti svoji volji. Že Marks je dejal, da more biti osvoboditev delavskega razreda le delo delavstva samega. Kakor je ta beseda preprosta, tako je vendar globoka in pomenljiva. Spoznanje te resnice je prvi pogoj, da more delavstvo sploh priti do boljših razmer in končno do osvoboditve.

Enostavna je ta resnica, ker je jasno kakor beli dan, da ne bo kapitalistični razred prostovoljno opustil svojega privilegirane položaja v družbi. Najde se tudi lahko posameznik med kapitalisti, ki spozna krivico sedanjih ured in šigar aree je tako mehko, da ne prenese večnega pogleda na tuje trpljenje. Mogoče je, da se tak posameznik odreče koristim, ki mu jih daje njegov položaj; mogoče je celo, da se pridruži zatiranim in jim pomaga v boju proti svojim lastnim razrednim tovarišem. Ali taka izjema ostane izjema in ne more imeti globokejšega pomena.

Kljub takim — jako redkim — izjemam ostane nespremenljivo pravilo, da pospekuje vsak razred svoje interese. Kakor paš more in zna. Ali večinoma se mora priznati, da znajo to kapitalisti bolje. Kdor jim to zameri, je slep. Če požene volka med ovce, pa pričakuje, da jih bo pasel in branil, si sam kriv, ako naenkrat ne najde več črede. Volk se mora hraniti s ovčjim mesom, ker je tako ustvarjen. In kapitalizem vsespoved vlada. Kdor pričakuje od kapitalizma, da bo sam iz krščanske ljubezni, iz moralnih ozirov ali iz čustvene potrebe spravil izkoriščanje a sveta, je popolnoma enak gospodarju, ki nastavlja volka za pastirja.

Delavstvo se ne sme zanašati na tuje ljubezen, ne na tujo pomoč; njegova osvoboditev mora biti le njegovo lastno delo.

Ali da se more izvršiti tako delo, je treba predvsem prave delavske zavesti. Resnica ni vedno prijetna, ali koristna je na vsak način bolj kakor slepljenje. Zato je treba povedati, da je delavske zavesti pri nas vse premalo in zaradi tega so uspehi delavstva pri nas mnogo manjši kakor drugod.

Kaj je glavna vabina delavske zavesti? Da sem delavec in ne gospod, to uganem kmalu. Ali to še ni nič in ne pomeni nič. Treba je še tudi poznati svoj položaj in

Slovenska Narodna

Ustanovljena 9. aprila 1904.

Podporna Jednota

Inkorp. 17. junija 1907 v državi Illinois.

GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor:

UPRAVNI ODBEK:

Predsednik Vincent Calarik, podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. T. Box 82, Johnstown, Pa., gl. tajnik Matthew Turk, tajnik bolniškega oddelka Blas Novak, gl. blagajnik John Vogrich, urednik glasila John Zavertnik, upravitelj glasila Filip Godina.

POROTNI ODBEK:

John Underwood, predsednik, 406 W. Hay St., Springfield, Ill., Martin Zelenikar, Box 276, Barbours, Ohio, Fred A. Vider, Box 673, Ely, Minn., John Terrell, Box 161, Lawrence, Pa., John Garick, 414 W. Hay St., Springfield, Ill.

BOLNIŠKI ODBEK:

OSREDNJE OKROŽJE: Blas Novak, predsednik, 2657-59 S. Lawdale Ave., Chicago, Ill. VZHOODNO OKROŽJE: Jacob Ambroski, Box 286, Meen Run, Pa. ZAPADNO OKROŽJE: Anton Sular, Box 104, Gross, Kans., za Jugoslov. Max Marc, Box 168, Buhl, Minn., za severozapad. Mike Zigel, 5453 S. Winchester St., Murray, Utah.

Nadzorni odbori:

Frank Zelitz, predsednik, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill., Frank Samrak, 5800 Prosser Ave., Cleveland, O., William Sitter, 8805 St. Clair St., Cleveland, Ohio.

Združitevni odbor:

Predsednik: Frank Aleš, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill. Jos. Oves, 3625 W. 26th St., Chicago, Ill. Jos. Skuk, 1101 E. 63rd St., Cleveland, Ohio.

VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6202 St. Clair Ave., Cleveland, O. POZOR! — Korrespondenca s gl. odborniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrli takole:

VSA PISMA, ki se nanašajo na poslo gl. predsednika so naslovi: Predsedništvo S. N. F. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVE: Bolniške tajništvo S. N. F. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POSILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote vobse so naslovi: Tajništvo S. N. F. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNISKIMI POSLI so pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. F. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo Frank Zelitz, predsedniku nadzornega odbora, digar naslov je gregorj.

Vsi prisilni na gl. porotni odbor se naj pošiljajo na naslov: John Underwood, 416 W. Hay St., Springfield, Ill.

Vsi dopisi in drugi spisi, natančno, opisi, naročila in sploh vse kar je v zvezi s glasilom jednote, naj se pošilja na naslov: "Prosveta", 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

vedeti, kaj vse tiči v besedi "delavec".

Vem, da sem delavec. To se pravi v sedanjih družbi: Človek sem, s katerim delajo drugi, kar se jim ljubi. Če hočejo drugi, dobim kruha, pa ga moram drago plačati s svojim delom. Koliko mi dajo kruha, to je njihova volja. Če hočejo, mi sploh ne dajo kruha, ne pristojna, ne obleke. Spode me lahko od svojega vodnjaka, zabranijo mi sesti v senec njihovega drevesa. Svoje delo jim smem ponujati, oni ga ne marajo sprejeti. Dveje sdravih rok imam. Lahko delam in hočem delati. Kaj počneš s svojimi zdravimi rokami, če ti ne rečejo: Ukaj delaj za nas! Danes si v tovarni ali delavnici. Ali veš, če boš jutri še tam? Morda ustavijo stroje, morda napravijo iz tovarne kasarno, morda pripeljejo kulije s Kitajskega, ki bodo ves teden delali na eno plačo, za katero delaš ti en dan. Pokažejo vrata tebi in tvojim tovarišem. Pa vzemi popotno palico v roko in hajd po svetu! Kjer potrkaj, skomignejo in odgovore: Ni dela! ... Hajd naprej po svetu!

Delavec sem. Nedostojen je moj položaj. Večno ponižanje je moj delož, neprenehoma moram držati klobuk v rokah, vsako me meri od glave do nog. Nikogar nisem okradel, nikogar oropal, pa je vendar, kakor da imam pečet na čelu. Tudi če plačam, nimam prostora pri oni mizi kakor drugi. Človek sem, pa vendar ravno s menoj, kakor da jim nisem enak. Skloni glavo, ječljaj in moleduj, poklekaj, pa si še sam reči, da si slabši od drugih in da je prav tako — če si hlapčevska natura. Prav ponižen bodi in lepo se zahvali za vsako breo, ki jo dobiš, pa ti dade morda vsaki dobro besedo in poreko: "No, da — hm, hm" ... zakaj vsaki potrebuje njihov profit tvoje roke.

Kdor pa je pravi delavec, se mu bo duša uprla zoper to zapostavljenost in ponižanje. Zakaj v njegovi glavi je še druga zavest.

Delavec sem; delam. Vi jeste in pijete, ali jaz vam pridlavam, jaz pogrinjam Vašo mizo, ki sem vam jo stesal v vaši hili, ki sem vam jo sezidal. Vi se oblačite lepo in toplo pa prezirate mene, ki hodim v cunjah; ali jaz sem urezal in sečil elegantno obleko. Vi se vozite po svetu, sedite v spalnem vagonu kakor doma; ali jaz stojim na stroju, pri ogibalu, v tunelu. Vi nalagate tisočake v bankah, ali jaz moram v tovarnah izpreminjati surovine v blago, ga nakladati v vaša skladišča in ga voziti na trg, da postane iz njega denar, s katerim vladate in gospodujete in me vnovič izkoriščate.

Tako govori delavska zavest.

Ponižan sem in potlačen, ali po krivici. Zaslužnjem sem, ali ne manje vreden od drugih. Moja roka je potrebna vsemu človeštvu, ona sodeluje pri vsem, kar se ustvarja, ona je najvažnejši instrument za izdelovanje vsega, kar zahteva življenje. Ali kar na-

redi ta roka, uživajo drugi, ki so se naučili lenuhariti; in ker uživajo, me prezirajo in smatrajo sebe za višje, boljše, plemenitejše.

In delavska zavest vprašuje: Ponižan sem — rnar naj se ponižujem še sam? Moja vrednost mi daje pravico, da zahtevam enako življenje, ki ni umiranje od rojstva do groba. Branijo mi tako življenje. Mar naj zato vdan v voljo zatiralčevu sklonem tlinik prostovoljno pod njegovo peto?

Trpim, ker sem slab. Ali trpljenje ni moja volja. Kje je moč, da se ga rešim?

In delavska zavest odgovarja: Na milijone nas je, onih tam pa peščica. Na milijone nas je in silna je naša moč, če jo zberemo. Stotisoč potočičev naj se zlije v eno reko, pa bo mogočna, ne le da bo gonila mlina in nosila ladje, ampak si bo odpirala sama pot. Velikostna bo, silna in krasna, in noben pritlikavec je ne zajezi.

Delavec, ki nima te zavesti, je pomilovanja vreden in sam je kriv, da je ponižan in zaničovan. Kdor jo pa ima, bo delal in pomagal, da se združi veletok, ki preobrazí svet. — "Naprej".

BAKROGLAVKA JE PIČILA DEČKA.

Shenandoah, Pa. — Ko je 10-letni James Montgomery segel v grm, da potrga jagode, ga je pičila bakroglavka. Dasiiravno je bil zdravnik takoj na mestu, je dečku roka silno zatekla. Deček se nahaja v kritičnem položaju.

NAZNANILO IN ZAHVALA.

8 tuknim srem naznanjamo žalostno vest sorodnikom, znanecem in prijateljem o nesreči, ki nas je doletela dne 9. junija 1922, ko smo izgubili našega nadvse dragega sinčka

JOSEPH KUNA.

Bil je star 7 let. Umrl je v Pittsburghu v bolnišnici dne 11. julija, 1922 valed dobljenih poškodb, povzročen od avtomobila, valed prehitre vožnje je zgubil življenje naš dragi sin. Prav lepo se zahvaljujem vsem, ki so mu darovali krasne vence, kakor tudi vsem znanecem in prijateljem, ki so se vdeležili pogreba v obilnem številu. Hvala vsem, ki ste me tolažili ob žalostni uri nesreče in smrti našega sinčka. Hvala tudi društvu št. 172 S. S. P. Z. za darovani venci, katerega je bil pokojnik član v mladinskem oddelku. Lepa hvala predsedniku društva št. 172 S. S. P. Z. Mihael Primožiču, kateri je proskrbel vse potrebno za našo nesrečo. Tebi dragi naš sinček pa kličemo, spavaj mirno v hladni ameriški zemlji. Zaljubljeni ostali: Anton in Mary Kuna, starši. Frank Kuna, brat. Angela, Mary in Kariolina Kuna, sestre. Library, Pa., dne 17. julija 1922.

Frank Heller:

Blagajna velikega vojvode.

Roman.

Iz švedščine preložil F. J.—o.

(Dalje.)

"To bo sicer stalo nekaj denarja, sešor," je odgovoril grbavec s priljubljenim glasom. "Jaz sem siromak, toda za svobodo storim in žrtvujem vse, kar morem! Toda vsega prebivalstva Mahona jaz ne morem povabiti na brezplačna razvivanja, zato pravim, da bo stvar nekaj stala, sešor."

Bekker je hladno prikimal. Amadeo se je zadovoljno nasmešnil in se naslonil na svoj stol. Luis pa je pokazal na moža z brado in nadaljeval:

"Dovolite, sešor Bekker, da vam predstavim našega prijatelja Evgenija Posada, narednika telesne straže. Rodbini sešorja Posada je naša vlada priznala za mnogo gorja, za to je on navdušen prijatelj naše stvari."

Luis je hotel z novimi slavo-spevi poveljati sešorja Posada, toda narednik ga je pogledal s kratkim pogledom, zato je utihnil za trenutek in potem mirno nadaljeval:

"Kot narednik telesne straže pozna v neposredni bližini velikega vojvode vse razmere, pozna tudi dobro vse vojske telesne straže, njih 200 po številu, ki jim je glavna naloga, da patrolirajo po Mahonu in okolici. Razmere v telesni straži so jako neugodne, vojaki so skrajno nezadovoljni. Plačo dobivajo jako neredno, radi slabega gnetnega stanja je veliki vojvoda že parkiral hotel razpustiti telesno stražo."

"To je bilo jako pametno," je mrmral gospod Bekker, "zakaj potrebuje tak človek pravzaprav telesno stražo? Smešna bahavost."

"Vi gotovo veste, sešor Bekker, kake važnosti je za nas telesna straža. 200 mož ni sicer veliko število, toda oboroženi so in mi ne moremo riskirati, da bi se spustili z njimi v boj. Tako tudi nas oborožite, kot ste nam obljubili. Toda ako nam pomagata vi — saj veste kako — tedaj se gospodu Evgeniju gotovo posreči, da pridobi tudi

gardo za našo stvar ... ali jo pa vsaj naredi neškodljivo. Imejte vedno pred očmi, da garda s svojimi topovi obvladuje iz stare trdnjave vse mesto in velik del okolice."

Zanimljivo se je nasmešnil gospod Bekker:

"Te stare razvaline in obrabljene cevi!"

"Vi se motite, ali pa šalite, sešor. Evgenio mi je povedal, da je nekaj teh topov popolnoma porabljenih; vrhuteja je pa po raznih skladiščih tudi precej smodnika in krogelj. Toda, ako nam pomaga sešor Posada, potem se nam od te strani ni bati nevarnosti. Tiran izgublja počasi svoje zadnje opore."

"Dobro, dobro, Luis," je rekel Bekker kratko. "Kdo je pa tale gospod v salonski obleki?"

"Gospod v salonski ... Sešor Bekker! To je častiti oče Ignacio. V njegovi hiši smo nočjo gostje. Tu je imel naš častiti oče poprej svojo dobro obiskano šolo, kjer je poučeval mladino in jo navduševal za svoje velike ideje. Sobana, ki jo nam je prepustil, je bila nekdanja kapela in refektorij. Žalibog je to učeno šolo dal zapreti prijatelj in deana roka velikega vojvode Paqueno; ta človek je sam nekdanji študiral v jezuitskem kolegiju v Barceloni in pravi ...

"Ne brigajte se zato, kaj trdi in govori Paqueno," je zaklical razburjeno blede in suhi mož v meniški kuti. "Podel in neveden lajik brez najmanjšega pojma o verskih stvareh. Jaz ga sovražim in konjam čakam trenutka, da se maščujem. Čul sem, sešor, da se zanimate za naš pokret, da nas hočete podpirati. Bodite prepričani, da niste mogli spoznati boljših mož, kot ste jih našli v naši sredi ... posebno nas tri ..."

"In mene," je hitro dostavil Luis, "mene in to trojico ... oče Ignacio!"

"Mi trije" je nadaljeval mrtvaško, brez ozira na opombo mladega Luisa, "imamo velik vpliv na najbližje mase naroda ... Amadeo ima v rokah meščanstvo, Evgenio vojaštvo, jaz pa kmetstvo prebivalstva. Poprej sem bil duhovnik in služabnik svete cerkve, dokler ni izposloval ta Paqueno, ki ima velik ugled pri škofu, mojega odpusta. Toda v svojem srcu sem ostal še vedno služabnik svete cerkve in

kot vidite, nisem tudi hotel odločiti svoje duhovniške obleke, ki sem jo v znak protesta samo skrajšal do kolena. Moje ovčice, ki sem jih pasel po Minorci, žele si še vedno besed svojega pravega pastirja in me ubogajo, posebno na deželni je moj vpliv velik. Jako nezadovolni so, samo pritožujejo se. Vsa zemlja je last velikega vojvode, poljedelci morajo odrajtovati za davke skoraj vse svoje prideleke, ravnotako sadjerejci. Moje ovčice gredo tja, kamor jih popeljem jaz, njih pastir ... toda ako jih hočem predramiti, ako hočem zavaloviti to kmetako maso, potrebujem denarja, samo denarja ..."

Oče Ignacio je rekel zadnje besede s posebnim poudarkom in je upril svoj pogled v gospoda Bekkerja. Bilo je očividno, da on kot vsi drugi pričakuje samo njegov odgovor. Gospod Bekker je vzel počasi iz ust ogorek svoje cigare, ki jo je doslej neprenehoma držal med zobmi in vrgel jo je v velikem lovu proti odprtini, zagrnjeni s črnim zastorjem (kar je opazoval oče Ignacio s prestrašenim in zlovesnim pogledom), potem je pa začel govoriti s kratkimi in pretrganimi stavki:

"Dragi in dobri gospodje; vaš izvajanje sem poslušal z velikim zanimanjem. Zdi se mi, da ste vi pravi in izbrani možje, ki morete izvršiti svoj veliki načrt, ako vam stoji na razpolago dovoljne množice potrebnega denarja. Luis vam je gotovo povedal, da sem pripravljen prisločiti vam v pomoč z denarnimi sredstvi. Toda najprej prosim nekaj pojasnil. Predvsem, kaj je vaš končni cilj? Kako daleč mislite iti v svoji akciji?"

Gospod Bekker je prenehal in opazoval Luisove prijatelje. Tedaj se je pa za družba naenkrat ohlajala, kričali so vsi povprek, vsak je hotel prevpiti svojega tovariša, vsak je glasneje hvalil svoje predloge in načrte, ki so bili vse predrznejši, dalekosežnejši in slobodnejši. Nazadnje se je posredilo Luisu, ki je bil že zdaj najglasnejši med vsemi, da je prevpil vse svoje tovariše in začel razlagati v teatralni pozici zdaj gospodu Bekkerju, zdaj svojim prijateljem:

"Tovariši, naš plemeniti zaščitnik, sešor Bekker, želi — svedeti, kako daleč mislimo iti z svojimi

načrti, kaj je naš končni cilj. Mi slimo, da smem v svojem in vašem imenu odgovoriti: naš cilj je vreči raz sebe moro, ki nas tlačja, ki tlačja vso Minorco, naš cilj je vreči sedanjo blazno vlado, ki o nemogočju vsak naš napredek. Storitmo to, kar so naredili pred kratkim časom Portugalci s svojo neverdno vlado!"

(Dalje prihodnjik.)

Materinščina tuje-rodecev.

New York. (Jugoslovanski oddelek F. L. I. S.) Department of Commerce je ravnokar izdal statistiko o materinščini v Združenih državah glasom ljudskega štetja od l. 1920. Statistika o materinščini oziroma narodnosti Združenih držav se ozira le na tujerodec in njihove otroke, torej le na prvo in drugo generacijo priseljenitv. O narodnosti tretje in nadaljnjih generacij se ne vodi nikak račun, ker materinščina istih ni več izvirni jezik deda, ki se je sem priselil. Tujerodci so klasificirani po svojih materinščini in njihovi otroci po materinščini starišev.

Omenjena statistika porazdeljuje po materinščini oziroma po narodnosti 36.398.958 belokolnih prebivalcev Združenih držav, obstoječih iz 13.712.754 tujerodec in 22.686.204 tukaj rojenih domaćinov, katerih starši ali vsaj eden roditelj je bil tujerodec. Obskupaj statistika označuje kot "foreign white stock."

V primeri z ljudskim štetjem od l. 1910 se je število Angležev in Kelto (vsevi Iree, Skote, Velše in Mane) znižalo (v okrogli številki) od 9.931.000 na 9.729.000 v l. 1920. Tudi število Nemcev se je znatno znižalo v tem desetletju; od 8.646.000 na 8.164.000. Na drugi strani se je v isti dobi število Italijanov povečalo od nekaj čez milijon na skoraj dva milijona in pol; Židje, katerih materinščina je "jidish", od čez poldrugega milijona na čez dva milijona. Največji narastek je opaziti pri Rusih; od 91.000 v l. 1910 na 731.000 v l. 1920.

Po številu prednjačijo izmed tujerodec in njihovih otrok oni, katerih materinščina je angleščina; potem sledijo postopno Nemci, Italijani, Poljaki, Židje, Švedi, Francozi, Norvežani; ti skupaj predstavljajo 81.1 odstotkov celokupnega prebivalstva tujerodec in njihovih otrok.

Jugoslovani.

Zanimiva je statistika o številu prebivalcev Združenih držav, ki so prijavili kot svojo materinščino kako jugoslovansko narečje. Ne bomo ob tej priliki razpravljali podrobneje o tem vprašanju, marveč si pridržujemo komentirati to statistiko ob drugi priliki.

Po ljudskem štetju je bilo leta 1920 v Združenih državah po materinskem jeziku

Rojenih v starem kraju	Rojenih tukaj od tujerodnih staršev	Skupaj
Slovenci ... 102.744	195.808	298.552
Hrvatov ... 83.665	57.426	141.091
Dalmatincev ... 5.112	1.997	7.109
Srbov ... 36.471	15.787	52.258
Crnogorcev ... 4.198	337	4.535
Jugoslovani skupaj ... 228.588	260.355	488.943

Slovani v Združenih državah.

Glasom iste statistike je bilo, kar se tiče vseh Slovanov, rojenih v starem kraju in njihove dece, tukaj rojene:

Poljaki	2.436.895
Cehov	622.796
Slovakov	619.866
Rusov	731.949
Ukrajincev	95.458
Bulgarov	14.426
Slovanov brez posebnega označenja	3.624
Jugoslovani	408.973
Skupno število vseh Slovanov	4.933.981

French Line

NITRA VOJENJA V JUGOSLAVIJO

Izvestno ugodnosti — kabine na dva, štiri ali šest oseb, enovalniki in kuhinje v vsaki sobi. Obrednice, prostor za kupa, pivnica, brivnica, odprti pohodniki na krovu, glavna francoska kuhinja, vino in pivo posreduje pri obedu, gndba, obrednice, postrežniki govore hrvaški in srbski jezik.

To je najzgodnejša črta, ki prevaža Jugoslovane.

Posredni vsek vane potnike in prilagoje do Trsta ali Basela, kar si potniki izberejo.

Družba ima svojega tolmacha, ki govori vsaj šest jezikov. Gre o vinkom in Havre v Jugoslavijo in pa na potnike in prilagoje.

Se poljudna uradnice se pri vsakem domaćem zastopniku ali pa na družbenem uradu.

FRENCH LINE
19 State Street New York

prve in druge generacije v Združenih državah je bilo torej glasom ljudskega štetja od leta 1920 4.933.981.

Veliko število Slovanov (in seveda tudi Jugoslovancev) se brez dvomno nahaja pod postavko "of mixed mother tongue" (mešane materinščine), ki znaša 791.058 prebivalcev.

Da, da takoj!

Samo en kraj je na svetu, kjer se te besede jako pogosto rabijo in ki nikjer drugod ne povzroči toliko nesreč, kakor na tem kraju, in ta kraj je premogovnik.

V rovu dela skupina rudarjev. Vsi so potni od napornega dela. Delo je v polnem teku. Vozček za vozičkom drda iz podzemeljskih rovov. Globoko pod zemljo zbira jo ti trpini črni diamant, v vedni nevarnosti za svoje življenje.

Rudar s svetilko v roki opazuje strop, ki se mu ne zdi dovolj varen. "Postaviti bo treba les", pravi svojemu tovarišu. Da, da takoj!" samo ta voziček moramo se preje napolniti" in zopet se delo enakomerno nadaljuje. Naenkrat zagrm, plast se je odrgala od stropa. Težko ponorečnega tovariša, morda mrtvega, polože na nosilce.

Na progi so polomljeni lesovi. Eno uro pred koncem dela naznanja vozač, da ne more več z vozičkom naprej, ker ga ovira les. Je pa tudi nevarno, da ga podsuje. "Da, da takoj!", pravi kopač. Na svojem mestu mora preje podreti in zato ne gre takoj. Med tem časom zopet odpelje vozač poln voziček proti nevarnemu kraju in začne v les. Les pade, odtrga se plast in podsuje vozača. Kopač vznemirjen, ker vozača ni tako dolgo nazaj, gre in ga najde zasutega.

V povprečnem rovu se prevaža les. Zavirač odstrani varnostni drog, da lažje obvlada zavoro. Sedaj se prevaža zopet premog; zavirač nima toliko časa, da bi postavil varnostni drog na svoje mesto. "Drog na svoje mesto" zavpije vozičkar, ki je zaposlen pri premikanju praznih in polnih vozičkov. "Da, da takoj!" se odreže zavirač. Pri zadnjem voznem košu hoče paznik sam postaviti varnostni drog, a med potjo tja, vidi, kako pada poln voziček v globčino in z njim zavirač. Zavora, ki je bila še preje v slabem stanju, je popolnoma odpovedala. Zavirač, navajen pomagati si z varnostnim drogom, da vstavi vozič, izgubi ravnotežje in v zgodila se je nesreča.

"Tovariši, preišči stropni strel!" reče kopač svojemu sodruhu. "Da, da takoj!" mu reče ta in hoče v ozadju pregledati učinek razstrelbe — za njim pa se odtrga kamen od stropa in mu zlomi nogo.

"Tukaj ni varno, preveč je strupenih plinov" reče zopet drugi kopač svojemu tovarišu. Obsa razstreljajeta predor na kvišku.

"Da, da takoj!" reče drugi. Je, takoj hočem prostor razčišči. Nekaj trenutkov pozneje se na prvi nenavadno smeja (v zastrupljenja od plina), začne opotekati in se zgrudi. Drugi vidi, hoče zbežati, a je že slab. S trudom se priplazi nekoliko nižje in pade nezavestno, ga najdejo tovariši. Prvi povsod zastrupitve umrl. Razbe so povzročile ogljeno dim, plin, ki je strupen, in povzročil, če se ga je nekoliko preudihava. Obsa kopača sta bila hitro naprej in ko sta opazila varnost, nista šla takoj nazaj.

Na prekopu se nahajajo, na le dobremu prezračenju, tam eksplozivni plini. Vred najbrž v tem, da ti gorljivi, večasih v nenavadni množici puhtevajo iz premogovne.

"Takoj moramo stran od te svetilke gori nemirno, plame dviguje v varnostni mreži in znosno vroče je" reče tovarišu. "Da, da takoj," nakopani premog morava še je odstraniti, da se še drugi ne, tam spodaj napolni" drugi. In zopet delata naprej, enkrat ugasne premog svetilke drugi zagradi za svojo svetilko se speče v prste, pusti jo in oba sta na enkrat v plame. Učni kopač, ki pride med tem som s lesom navzgor, si valed plozije zlomi roko in dobi težke poškodbe na glavi. Kopača, težko opečena se pri krita stokaže v temi iz prekopu vsi trije morajo v bolnišnico, preteku 8 dni umrje eden v opeklin.

Ven iz premogovnika s tem srečnim: Da, da takoj; Takoj brez odlaga morajo biti vsi varnostni odstranjeni. Preživljenje, potem je zaslužen, movanje, priganjanje itd. Ali mate v življenju tudi drugi žnosti? Ali niste dolžni svoj ženam, otrokom, svojim starim bratom in sestram in spleh večstvu, da si ohranite svoje življenje?

Le samomorilec in slaboumne ne izogibajo nevarnosti!

Ne bodite samo slozni v b napram vašim izkoriščevalce ampak bodite slozni tudi v nevarnostih, ki vas obdajajo v dol globoko pod zemljo.

Narodite "Prosveto" vaš sorodniku ali prijatelju v domovini.

Za kuhanje piva doma

imamo v zalogi slad, hmelj, slad in vse druge potrebščine. Potekne se pripravljate, da je doma pri kuhanju vedno le najboljši in najcenejši. Dobiti je tudi abirne steklenice in raznih loncev, itd.

Mi vam dostavimo naročilo po št. točno v vse kraje.

Grocerijam, sladničarjem in v daljane šolezine damo primerno post pri vseh naročilih. Pitate informacije na:

FRANK OGLAR,
6401 Superior Avenue, Cleveland.

Zadnji, najnovejši in do časa!

KRASNI PRIPRAVNI FONOGRAMI

CENA JE \$11.95 ZA KRAJKO DOBO!

Zastoj — 6 kolumbija 10 inč plošč in 200 igel — Zastoj.

Te imate prve vrste do časa fonograf. Positivno najnovejši in zadnji je delka. Krasi, nenavadno v obliki in velikosti, vendar pa vsebuje enako izvrstno glasno godbo in odgovarja enako kot drugi veliki dragoceni stroji. — Stane samo \$11.95. Je čisto enak mali ročni točniku, vaza 12 funtov in je 12 palcev širok. 11 palcev dolg, 9 palcev visok, zelo kompakten, da ga smete rešiti na ploščo ali kamorkoli greste lahko tudi k prijatelju. Ali sama Fonograf. Vsakemu domu ki se radi imeti nekaj po en fonograf, ko vendar ne potrebujete plačati \$250.00, ko se lahko dobite za svojo \$11.95. Glavna zabava je dobra godba. Vi se boste tudi pri tem LAUREN MALEN FONOGRAM. Enako je kot da se se obrnili vsi zasedni vti in godbeniki v vašem domu, sedlo se vam bo, da se očuhno pred vami, bodeste silili njih reprodukcije v glasove. In silni vam enako kot dragoceni stroji drugi in stane le \$11.95.

Je nenavadno izvrstnega mahogajni izdelka, val deli so poukljeni in ima močan motor, jekleno smet, enkrat navit igra dva 15 palčni plošč. Igra vse plošče iz Edisonovih. Ima izvrsten in glasen rog za reproduciranje glasov enako kot drugi veliki stroji. Ga lahko vrnjete, da igra hitro ali počasi kakor si sami želite. Ima dovolj prostora za tri plošče in za iglo. Grotov ne morete biti bolj zadovoljni s najdražjim strojem. Mi smo edine trgovice kjer se lahko dobe ti čisti fonografi.

Da damo ljudstvu priliko si nabaviti te stroje predno pridejo v vaše mesto, smo se odločili, jih prodajati po zelo nizki ceni za kratko dobo, in sicer po \$11.95 in vam damo POPLNOMA ZASTOJO & Columbus 16 palčnih, lahkih plošč in 200 igel s vsakim fonografom. Ako vam se kakora druga trgovica ponudi plošč in igel, da je enako dober in po tako nizki ceni, bodite prepričani, da je to nemogoče. MI VAM JAMČIMO S TEM DA VEMER DENAR ako niste zadovoljni, pod pogoj, da vam vrnete stroj zapakovan po prvotni pošti v roku 15 dni prejema.

NE POSILJAJTE DENARJA V NAPREJ! Samo izročite ta iglo in se po plačate nam priloženo sveto \$1.50 kot depozit in ostalo bode plačali kadar dobite stroj v vaš dom. Pliše sebi in se poslužite te prilike.

VARIETY SALES COMPANY
1016 Milwaukee Ave. Dept. 1559. Chicago, Ill.

F. M. Dostojevski:

BESI

Roman v treh delih.

Preložil Vladimir Levstik.

(Dalje.)

"In ko si se odpravil k Daši, si se naškropil s parfumom ... je izpregovorila zdaj s tako strašnim šepetom, da je Stepan Trofimovič kar odruvenel.

"Novo ovratnico si nadel ... Spet dve minuti molčanja.

"In cigaro pomnite!"

"Prijateljca," je jeknil v grozi.

"Cigaro, zvečer pri oknu ... mesec je svetil ... potem, ko sva odšla iz hladnice ... v Skvorenščini? Še več? Še več? Je planila z mesta in sgrabila blazino za oba vogala, stresajo jo hkrati s njegovo glavo. "Pomniš, ti prazni, praml, klavni, maledužni, večno, večno prazni človek!" je sikala s svojim razjarjenim šepetom, premagujoč se, da ne bi zakričala. Nazadnje ga je pustila, zgrudila se na stol ter si zakrila obraz s rokami. "Dovolj" je odrezala in se vzravnila kakor sveča. "Dvajset let je minilo, nihče jih več ne vrne; tudi jaz sem bila budalo!"

"Je vous aimais," je vnovič sklenil roke.

"Tak kaj ni gonil venomer tisti svoj aimais! Dovolj!" je skočila spet pokoncu. "In če mi zdaj takoj ne zaspite, vas ... Poditka ste potrebni, spati, takoj spati, zaprite oči. Ah, moj Bog, nemara bi rad zajtrkoval! Kaj jeste? Kaj je? Ah, moj Bog, kje je ona? Kje je ona?"

Začel se je dirindaj. Toda Stepan Trofimovič je s šibkim glasom zajeceljal, da bi res zadremal za kako urico, in potem — un bouillon, un thé ... enfin, il est si heureux. Legel je in dozdnevno res zaspal; najbrže se je le delal tako. Varvara Petrovna je počakala ter po prstih odšla iz pregrade.

Sedla je v gospodarjevo sobo, spodila domače in ukazala Daši, naj ji pripelje "ono". Začela se je resno ispraševanje.

"Povej zdaj vse podrobnosti, ljuba moja; se di tu zraven, tako. Nu!"

"Srečala sem Stepana Trofimoviča ..."

"Stoj, molči. Povem ti naprej, da te izpod zemlje izkopljem, ako se staneš ali kaj utajiš. Nu?"

"Srečala sem Stepana Trofimoviča ... Kakor hitro sem prišla v Hatovo ..."

Sofja Matvejevna je komaj dihala.

"Stoj, molči; kaj šlo budraž! Predvsem: Kakšna ptica si ti sama!"

Knjigonoša je povedala v kar mogoče kratkih besedah svojo zgodbo začelni od Sevastopola, kakor je vedela in znala. Varvara Petrovna molče poslušala do konca, ravno sedeč na svojem stolu, pogleda strogo zapirane v pripovedavkine oči.

"Zakaj si tako zbegnata? Zakaj gledaš v tla? Jaz imam rada takšne; ki gledajo naravnost in se kregajo z menoj. Nadaljuj."

Pripovedovala je o srečanju, o knjigah, o tem, kako je Stepan Trofimovič pogostil kmetico s šeganjem ...

"Tako, tako, ne izpuščaj niti najmanjše podrobnosti," jo je bodrila Varvara Petrovna.

In zdaj je prišlo na vrsto, kako sta se odpeljala, kako je Stepan Trofimovič že vna bolan, govoril brez preneha, "tukaj pa so pripovedovali vse svoje življenje od prvega začetka, večno zaporedoma."

"Povej to, o življenju."

Sofja Matvejevna se je zdajci zateknilo, da ni vedela kod ne kam.

"O tem ne bi znala ničesar povedati," je dejala malodane jokaje, "pa tudi razumela nisem skoraj ničesar."

"Laželi! Ni mogoče, da ne bi bila prav ničesar razumela."

"O neki imenitni črnolasi dasi so dolgo pripovedovali ..."

Sofja Matvejevna je zardela do temena, čeprav je videla, da ima Varvara Petrovna plave lase in tudi drugače ni mogla biti "občevanka neštetihi prestolnice."

"Črnolasi! Kaj pa, kaj? Nu, govoril!"

"To, da so bili ta imenitna gospa hudo zaljubljeni vanje, ... vse svoje življenje, celih dvajset let ... pa se nikoli niso upali razdeliti in jih je bilo sram pred njimi, ker so bili tako zelo nobeli ..."

"Bedak!" je zamisljeno, toda odločno spoznala Varvara Petrovna.

Sofja Matvejevna je bila že vsa v solzah.

"Ničesar ne vem prav povedati, ker sem bila sama v hudem strahu za njih in jih tudi razumeti nisem mogla, ko so tako modri ..."

"O njegovi modri ne morejo soditi take ptice, kakor si ti ... Pa ženiš se je!"

Pripovedovavka je vztrepetala.

"Se je zaljubil vate? — Govori! Se je ženi pri tebi?" je kričnila Varvara Petrovna.

"Skoraj da je bilo tako," je zajokala reva.

"Toda jaz sem nisem nič zmenila za vse to, saj so polni," je dodala in trdno vzdignila oči.

"Kako ti je ime? Ime in bčtovstvo?"

"Sofja Matvejevna, prosim."

"Nu, tak vedi, Sofja Matvejevna, da je to najknavnejši, najpraznejši človek na svetu ... O gospod, gospod! Tak za malopridnice me imaš?"

Sofja Matvejevna je debelo pogledala.

"Za malopridnico, za tiranko! Njegovo življenje da sem uničila!"

"Kako bi bilo mogoče, ko sami jočete!"

Varvara Petrovna je imela v rešnici solzne oči.

"Nu, sedi, sedi, ne plaši se. — Pogledaj mi še enkrat v oči, naravnost; čemu si zardela? Daša, stopi semkaj, pog